

CARRY VAN BRUGGEN, „E v a”, Em. Querido's U.M., Amsterdam, 1927.

Carry van Bruggen heeft met haar „Eva” onze litteratuur in den letterlijken zin verrijkt. Wie deze beschrijving van een vrouwenziel nog niet heeft gelezen, weet nog niet bij benadering wat Carry van Bruggen vermag. Ik was gedurende de lezing ervan geboeid, geroerd, helder gespannen en tevens droomend. Eva herinnerde mij aan veel en zij was mij telkens nieuw. Zij verrukte mij, ontmoedigde mij, maar bijkans voortdurend leefde ik in haar, met haar.

Ik herinnerde me hoe blij ik was met „Het Huisje aan de Sloot”; met „Eva” ben ik gelukkig.

Waarom toch, waarom zoo sterk? Over Eva zou men een langen dag kunnen schrijven en men zou dan ook de negatieve zijde van dezen mensch kunnen belichten. Maar er zijn zoo vele kanten aan dit boek, aan deze vrouw. Is zij nieuw, nieuw in onze litteratuur, nieuw in Carry van Bruggen's oeuvre? Dit laatste allerminst. Dat wil zeggen, wij herkennen haar telkens, want al haar vrouwenfiguren hebben de grondtrekken gemeen. Ik heb „Heleen” en „Een coquette Vrouw” nog eens overgelezen. Zij zijn zusters van Eva. Maar Heleen is zwakker en vermoeder dan Eva, doch met Eva's denkkraft. Eva is als Heleen, een denkend wezen dat met hartstocht naar een levensbeschouwing zoekt — zij heeft met Ina en Heleen den honger naar liefde gemeen. Eva is een synthese van deze twee vrouwen en meer dan dat. Heleen was te zwaar beladen, te mistroostig, Ina was te roekeloos en bijna kortzichtig. Eva rijst ver boven haar beiden uit. Zij werkt, zij leeft, zij denkt, zij droomt, maar er is een zekere harmonie tusschen deze verschillende verrichtingen. Haar levenskracht verlamt niet door haar verlangen tot inzicht, haar drang naar geluk vernietigt niet haar levensliefde. Wel is zij tragisch — al deze vrouwen zijn tragisch.

Wat zoeken haar vrouwen? Zelfkennis, zelfontplooiing, zelfverwerkelijking. Heleen heeft gezegd: „een niet overdacht leven is niet levenswaard”. Drang naar waarheid, eerlijkheid tegenover zich zelf en de omringende wereld, verlangen om te dienen, te kennen, te begrijpen — begrepen te worden; een smachten naar den éenen mensch die dezen drang en dat verlangen zal begrijpen, eerbiedigen en vervullen — een die geestelijk haar meerdere zal zijn en haar liefde toch van noode heeft.

Het verwondert niet dat deze vrouwen zulk een liefde niet vinden — Zulk een liefde lijkt haar allen de sleutel tot het geheim des levens en misschien hebben zij gedeeltelijk ongelijk en ligt hier haar grootste tragiek. Maar het doet er niet toe, zij zijn zoo diep-vrouwelijk en diep-menschelijk in haar drang — zoo ontroerend-vasthoudend in haar geloof aan de absolute liefde, dat haar leven als geheiligd wordt door het onaantastbare ideaal dat boven haar leven zweeft.